

Olomoucká 470/86, Předměstí, 746 01 Opava

SPEKTRUM POSKYTOVANÉ PÉČE – PATOLOGIE

Úvod

Patologie je lékařský obor studující nemoci – jejich příčiny, mechanismy, vývoj a účinky na lidský organismus. Z toho vyplývá i poslání patologie, která pomáhá ostatním lékařům při stanovování správné diagnózy, postupu léčby, při kontrole účinnosti probíhající léčby, určení příčin úmrtí pacienta apod. Samotná osoba patologa se tedy specializuje na rozpoznávání změn buněk a tkání organismu způsobených onemocněním, kdy na základě změn patrných v mikroskopickém obrazu potom lékař usuzuje na druh a intenzitu změn v organismu vyšetřované osoby a potažmo na diagnózu a stupeň onemocnění.

Oddělení Patologie je umístěno a působí v rámci poskytované péče v areálu Slezské nemocnice v Opavě, p.o., v samostatné části budovy „O“ v prvním patře objektu a v pavilonu „P“, kde je situován pitevni trakt. Dané spektrum péče poskytuje v rámci jednosměnného provozu a to pouze v pracovní dny (tedy mimo víkendy či státem uznávané svátky).

Pracoviště provádí zpracování bioptických vzorků – histologická, cytologická, speciální histochemická a imunohistochemická vyšetření a pitevni vyšetření, jehož nedílnou složkou je následné zpracování nekroptických vzorků tkání, tedy činnosti v odbornosti 807 a 823. Pracoviště je vedeno v Registru klinických laboratoří, splnilo požadavky pro dozorový Audit II u NASKL, čímž deklaruje své zvýšené požadavky na kvalitu práce na oddělení. Vedení laboratoře se zavazuje, že vytvoří optimální podmínky k plnění ČSN EN ISO 15189:2013, aby mohlo být dosaženo maximální kvality vyšetření. Zkoušky jsou prováděny dle požadavků lékařů v souladu se stanovenými metodami.

Služby zdravotnické laboratoře

Pracoviště poskytuje služby v rámci své odbornosti 807 a 823 – laboratoř patologie (odbornost je dle Seznamu zdravotních výkonů vydaného MZ ČR).

Mezi tyto služby patří:

- a. bioptická vyšetření
- b. cytologická vyšetření
- c. speciální histochemická a imunohistochemická vyšetření
- d. provádění pitev s následným nekroptickým vyšetřením
- e. konzultační činnost
- f. vzdělávací činnost (odborné semináře, přednášky, publikační činnost, spolupráce se vzdělávacími institucemi apod.)

Olomoucká 470/86, Předměstí, 746 01 Opava

Bioptická vyšetření

Na našem pracovišti zpracováváme a diagnostikujeme materiál odebraný z veškerých lidských tkání. Ty jsou zpracovávány do parafinových bloků a následně preparátů, které jsou dále upraveny standardními barvicími postupy a mikroskopicky vyhodnocovány.

Oddělení Patologie provádí i peroperační vyšetření tzv. vyšetření na zmrzlo – zmrzák, což vyplývá z povahy vyšetření. Nativní vzorky (přinesené z operačních sálů a nefixované ve formalínu) jsou lékařem přikrojeny a zdravotním laborantem zpracovány do preparátů (za pomoci kryostatu). Tyto vzorky jsou dále upraveny standardními barvicími postupy a ihned mikroskopicky vyhodnocovány. Doba této metody zpracování se pohybuje v rozmezí 20–30 minut. Výsledek hlásí patolog telefonicky operatérovi.

Cytologická vyšetření

Na našem pracovišti provádíme negynekologické cytologické vyšetření materiálů získaných stěrem nebo aspirací tenkou jehlou, a dále cytospinové vyšetření tekutých materiálů. Standardně jsou tyto stěry barveny metodou podle May-Grünwald-Giemsy a dále celou řadou speciálních barvení. Mezi nejčastěji zpracovávané vzorky patří: plicní cytologie, dále cytologické vyšetření výpotků např. dutiny hrudní, břišní, perikardiální, kloubních dutin, punkcí cyst ovariálních atd., dále pak cytologie štítné žlázy, mammy, likvoru, mízních uzlin či samotné moči atd.

Speciální histochemická a imunohistochemická vyšetření

Vedle základního barvení bioptických preparátů hematoxylin-eosinem využíváme na našem pracovišti také další barvicí a impregnační metody. Jejich výhodou je především zvýraznění těch struktur, které nejsou v základním barvení patrné nebo mohou být zastíněny. Zavedením imunohistochemie, jejíž podstatou je reakce protilátky a receptoru, který je na povrchu nebo uvnitř buňky, se docílilo upřesnění diagnózy nejen nádorových, nýbrž i dalších patologických procesů. Jednoduše si tuto reakci můžeme představit jako vazbu mezi klíčovou dírkou a klíčem, je-li reakce pozitivní, projeví se zbarvením preparátu. Imunohistochemické vyšetření některých buněčných receptorů pomáhá nastavit pacientovi léčbu „šitou na míru“ a rozhodnout, zda např. zhoubný novotvar bude reagovat na následnou léčbu či nikoliv. V současnosti provádíme více než 19 histochemických a více než 55 imunohistochemických metod vyšetření vzorků, viz. *LP-01 Laboratorní příručka*.

Snad jedinou nevýhodou pro kliniku i pacienta je, že doba celkového zpracování materiálu do stanovení diagnózy se v těchto případech o několik dní prodlouží.

Provádění pitev s následným nekroptickým vyšetřením

V dnešní době jejich hlavní význam spočívá v určení příčiny smrti zemřelého v klinicko-nejasných situacích, zejména náhlá úmrtí pacientů, zjištění primárního ložiska u zhoubného novotvaru s přítomností metastáz, a slouží také ke kontrole diagnostické a léčebné péče. Vedle pitev nařízených lékařem, který ohledává zemřelého, existují případy, kdy je doporučeno provádět pitvu dle zákona vždy. Týká se to například dětí mrtvě rozených

Olomoucká 470/86, Předměstí, 746 01 Opava

a zemřelých do 18 let věku, žen zemřelých v souvislosti s těhotenstvím, porodem, potratem, šestinedělím, zemřelých v souvislosti s komplikacemi po operačním výkonu, u zemřelých, u nichž byl proveden odběr orgánů (transplantace), a zejména v případech, kdy není dostatečně objasněna příčina smrti, základní nemoci, dalších nemocí nebo jejich komplikací. Postupuje se podle paragrafu 88 zákona 372/2011 Sb. Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.

Konzultační činnost

Lékaři oddělení Patologie poskytují konzultační činnost v případech složitých a těžko diagnostikovatelných nádorových i nenádorových procesů. Konzultační činnost je prováděna telefonicky, písemně nebo osobně dle vyžádání a dále pak na odborných seminářích.

Vzdělávací činnost (odborné semináře, přednášky, publikační činnost, spolupráce se vzdělávacími institucemi apod.)

Pracovníci patologie se aktivně účastní vlastních vzdělávacích akcí, školení studentů jiných zařízení (studentů odborných učilišť, středních škol, gymnázií, dále pak studentů diplomovaných i bakalářských oborů či studentů některých kurzů pro veřejnost např. kurzy pro obecné sanitáře), podávání odborných informací v rámci mezioborové spolupráce; přednáškové, prezentační a publikační činnosti.

Oddělení Patologie dále poskytuje komplexně zajištěný přístup k datům a informování prostřednictvím nemocničního informačního systému a zajišťuje případnou fotodokumentaci, která je využívána zejména ke konzultacím, výukovým účelům a archivaci zajímavých případů.

Služby zdravotnické laboratoře jsou navrženy tak, aby splňovaly potřeby klinických pracovníků odpovědných za péči o pacienty, a jsou uvedeny v řízeném dokumentu *LP-01 Laboratorní příručka*, která je dostupná na intranetu organizace, stejně jako seznam jednotlivých metod a postupů používaných na oddělení Patologie.

Kvalita výsledků vyšetření je v této souvislosti zajištěná zejména:

- přezkoumáváním požadavků lékaře před realizací vyšetření (preanalytická fáze)
- realizací laboratorního vyšetření podle dokumentovaného postupu
- (viz. SOP pracoviště)
- zavedením funkčního systému řízení kvality, který zahrnuje např. směrnice IKK, EHK, systém interních prověrek a pravidelné přezkoumávání systému kvality atd.
- plněním pravidel pro realizaci vyšetření, které jsou ve shodě s požadavky normy ČSN EN ISO 15189:2013
- vydáváním výsledků v souladu s požadavky normy ČSN EN ISO 15189:2013
- odbornou způsobilostí pracovníků oddělení Patologie
- odpovídajícím laboratorním a přístrojovým vybavením

Olomoucká 470/86, Předměstí, 746 01 Opava

Odezva laboratoře na požadavky klientů

Výsledky bioptických a cytologických vyšetření jsou při běžném (rutinním) provozu dodávány do 3 dnů (PC) až 1 týdne (písemně). Výjimku tvoří některá histochemická, imunohistochemická či konzultační vyšetření (včetně druhého čtení), jejichž zpracování je časově náročnější, maximální termín dodání výsledků je 2–6 týdnů.

V případě, pokud mluvíme o stanovení výsledku pitevního vyšetření, pohybuje se tento interval od provedení pitvy po uzavření případu v délce max. 3 měsíce.

Druh vyšetření	Průměrná dostupnost výsledku
Běžné histologické vyšetření	3 dny až 1 týden
Běžné cytologické vyšetření	3 dny až 1 týden
Běžné histochemické vyšetření	3 dny až 1 týden
Běžné imunohistochemické vyšetření	3 dny až 1 týden
Peroperační vyšetření	do 30 minut

Standard služeb

Histologická a cytologická vyšetření se na oddělení provádějí s využitím aktuálních poznatků z oboru patologie. Odborná způsobilost pracovníků a technické vybavení trvale vyhovují kritériím národních akreditačních standardů. Na oddělení je dbáno na dodržování norem a předpisů, týkajících se ochrany zdraví a bezpečnosti práce ve zdravotnické laboratoři a na správnou manipulaci s biologickým materiálem a chemickými látkami. S osobními daty a výsledky pacientů je zacházeno s ohledem na bezpečnost, utajení a důvěrnost v souladu s platnými zákony (GDPR). Systematickým vzděláváním si zaměstnanci pracoviště udržují a zvyšují svou odbornou způsobilost, což je jedním z předpokladů pro řádný chod laboratoře. Pracovníci sledují trendy v oblasti laboratorních metod a postupů, účastní se odborných seminářů a případně zavádějí nové metody a postupy do praxe. Vedení pracoviště zajišťuje proces zlepšování stanovováním a plněním cílů kvality.

Zaměstnanci dodržují při vykonávání svých pracovních činností etické principy stanovené v Etickém kodexu oddělení Patologie.

Všechny pracovní, organizační a systémové činnosti, které jsou vykonávány na oddělení Patologie za účelem stanovení diagnóz z dodaných biologických vzorků a to prostřednictvím bioptických, cytologických a nekroptických vyšetření, popisuje řízený dokument *PK-01 Příručka kvality*, která je mimo jiné k dispozici i akreditačním a kontrolním orgánům při posuzování způsobilosti pracoviště k provádění poskytované péče.